

Základní podstatou volného trhu je, že žádná směna není uskutečněna bez toho, aby z ní měly prospěch obě strany.

Milton Friedman

Socialistické konspirační teorie

STEVEN HORWITZ

Jestli lze centrálně plánovat zlo, proč ne dobro?

Asi jste se už také setkali s lidmi, kteří obhajují svobodu proti vládním regulacím prostřednictvím všelijakých spikleneckých teorií ohledně toho, kdo řídí vládu a hospodářství. Jde o nešťastný způsob obhajoby svobody. Některé tyto teorie jsou relativně neškodné, některé jsou celkem nevkusné – jako např. že americká centrální banka je ovládána židovskými bankéři, kteří tahají za nitky měnové a úrokové politiky k vlastnímu obohacení.

Konspirační teorie jsou staré jako lidstvo samo: uspokojují hlubokou touhu věřit, že nějaká osoba nebo skupina osob dokáže ovládat veškeré dění a že zdánlivě chaotický vývoj společnosti je ve skutečnosti nějak

nalinkovaný. Konspirační teorie tak jsou jakousi náhražkou náboženství – dokážou poskytovat vysvětlení jinak nevysvětlitelného společenského vývoje.

Stejně jako náboženství jsou konspirační teorie postaveny na víře. „Nejlepší“ teorie jsou ty, které jsou nevyvratitelné pomocí důkazu opaku. Jazykem filosofie bychom řekli, že jsou „nefalsifikovatelné“. Obhájci těchto teorií se budou uchýlovat k tvrzením, že jakýkoliv protiargument je ve skutečnosti důkazem jejich teorie, protože dokazuje, jak chytré ti, co ovládají svět, dokážou odvádět pozornost od známek své moci.

K tomu by se klasičtí liberálové neměli propůjčovat. Naše argumenty ve prospěch svobody by měly spočívat výhradně na rozumu a logice a měli bychom být otevření argumentům, které poukazují na jevy, jež jsou v rozporu s naším chápáním světa. Konspirační teorie představují uzavřené myšlenkové systémy, které jsou přesným

(Pokračování na str. 2)

Fair Trade, nebo Fail Trade

MARTIN PÁNEK

Jak to celé (ne)funguje?

Je obchod s chudšími zeměmi nespravedlivý? Pokud zaplatíme větší cenu, uděláme ho spravedlivějším? Nebylo by efektivnější poskytnout chudším státům přímou rozvojovou pomoc?

Fair Trade (FT) je systém, do kterého se zapojují výrobci z jihu na jedné straně a spotřebitelé ze severu na straně druhé. Výrobci dostávají vyšší než tržní cenu a dlouhodobý kontrakt, spotřebitelé za to dostávají (údajnou) jistotu, že při produkci nedocházelo k vykořisťování, tedy že zaměstnanci výrobců nepracovali za nízké mzdy a že se na výrobě nepodílely děti. Tato důvěra zákazníků pramení z označování FT výrobků logem Fairtrade, které provádí certifikační autorita. Hlavní myšlenkou FT je údajná nespravedlnost volného obchodu se zeměmi třetího světa, která prý vede k vykořisťování tamních obyvatel. A proto jim máme platit větší cenu. Hlavními položkami ve FT jsou káva, kakao (tedy např. čokoláda) a banány. Ale existují i FT květiny nebo hračky.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusil zanalyzovat celý systém FT od začátku řetězce na jeho konec. Zvláštní důraz jsem kladl na motivace účastníků – ptal jsem se, zda jsou to altruisté nebo egoisté. Jako zástupnou proměnnou za celý Fair Trade jsem si vzal kávu, která představuje přes 60 % FT obchodu.

Nemůže být žádných pochyb o tom, že původní farmáři jsou egoisté. Oni jsou zamýšlenými příjemci onoho altruismu. Jejich motivace je jasná – maximalizovat zisk. Zaručená cena, která je vyšší než tržní, však vede k nadprodukcí a nižší kvalitě. Vyšší produkce vychází z prostého zákona nabídky. Čím vyšší je nabízená cena, tím vyšší je nabízené množství statku. To znamená, že káva se pěstuje i na méně příhodných místech, čímž trpí kvalita. Výrobce taktéž nemusí dbát o kvalitu, protože cena se s kvalitou nezvyšuje. Hypotézu potvrzuje Berndtová (2007), když ve své případové studii říká, že

kvalita FT kávy z Venezuely a Kostariky je nízká.

Co je ale důležitější, ne každý může být FT pěstitel kávy. Velké firmy jsou ze systému vyloučeny. FT výrobci zvyšují nabídku kávy, tím pádem musí poklesnout cena kávy, která se prodává za tržní ceny, a tím pádem je na tom běžný (non-FT) výrobce ještě hůře. Podle Berndtové je navíc na světových trzích tolik FT kávy, že i certifikovaní výrobci musí prodávat až 80 % své produkce jako konvenční kávu, takže jsou vlastně konkurencí sami sobě!

Za zmínku též stojí, že podle výzkumu časopisu Economist (2006) se k samotnému farmáři dostane pouze 10 % přírůžky, o kterou je pro zákazníka FT káva dražší než konvenční káva z vedlejšího regálu.

Informační asymetrie – tedy převaha informací na straně nabídky či poptávky – existuje na všech trzích. Není jen tam, kde si kupujete ojetá auta (jak ukázal nositel Nobelovy ceny George Akerlof); existu-

(Pokračování na str. 2)

Socialistické...

(Pokračování ze strany 1)

opakem k otevřenému a dynamickému vidění světa klasického liberalismu.

Je tu ale ještě podstatnější problém, proč klasický liberalismus může těžko souznít s většinou konspiračních teorií. Víra, že skupinka zlých lidí manipuluje hospodářskými a politickými procesy ke svému prospěchu, vlastně *dává za pravdu obhájčům státního plánování hospodářství, podle nichž je plánování a ovládání hospodářství možné*. Jinými slovy, konspirační teorie jsou vlastně formou socialismu. Jestliže mezinárodní bankéři opravdu ovládají americkou centrální banku, aby hýbala úrokovými sazbami k jejich prospěchu, nebo jestliže politici a byrokraté tvoří sociální systémy s cílem oslabit rodinu a ožebračit chudé černochoy, pak bychom museli připustit, že lze prostřednictvím vládního plánování dosahovat kýžených cílů.

Všimněte si, že nepopírám, že vláda může způsobovat celou řadu problémů, nebo že instituce jako centrální banka ve skutečnosti ekonomice škodí. (Jsem koneckonců dlouholetým kritikem centrálního bankovníctví a zejména jsem poukazoval na to, jak americká centrální banka způsobila současnou recesi.) Má argumentace ale je, že zdrojem problémů, které tyto instituce působí, nejsou ti, kteří sedí v bankovních radách a ministerských křeslech, nýbrž strukturální problémy, kterým čelí všechny

vlády, když se pokouší vykonávat úkoly, které jim jsou svěřeny. Není to zlovůle centrální banky, ani neschopnost a nevdělanost jejich představitelů, co nás opakovaně uvrhává do problémů. Je to nemožnost znát všechny podstatné informace.

Proč ne vznešené spiknutí?

Když se uchýlíme ke spikleneckým teoriím, nevyhneme se pochopitelné reakci okolí: Když tedy skupinka lidí dokáže ovládat hospodářství ke svým podlým cílům, proč se nenajde skupina, která by směřovala ekonomiku ke vznešenějším cílům, např. k nějaké formě společenské spravedlnosti? Když spadneme do konspiračního myšlení, přijímáme ve skutečnosti základní premisu, která leží v srdci každé formy socialismu: že lidské bytosti dokážou vědomě ovládat ekonomiku a společnost v obecnějším slova smyslu. Když se uchýlíme ke spikleneckým teoriím, ztrácíme, jak jsem ukázal ve svém předchozím článku, svůj nejsilnější argument proti těm, kdo věří, že vláda může vylepšovat tržní systém.

Ve své podstatě, konspirační teorie jdou proti konceptu spontánního řádu, který je ústřední myšlenkou klasického liberalismu od osmnáctého století, ne-li déle. Od Smitha přes Mengera po Hayeka chápeme trh - a vývoj společnosti obecněji - jako proces objevování, který nikdo nevymyslel a neřídí. Základní zázrak trhu, který klasičtí liberálové neustále vyzdvihují, spočívá v tom, že lidské konání (human action) v rámci správných institucí vede ke

koordinaci, spolupráci, prosperitě a nenasílí bez nutnosti centrálního řízení.

Tento náš pohled odhaluje, jak komplexní lidská společnost je. Důležitou implikací tohoto přístupu je, že téměř každé lidské rozhodnutí, ať již učiněné aktéry na trhu nebo v politice, má své nezamýšlené důsledky, protože narazí na rozhodnutí milionů ostatních lidí. Podle konspiračních teorií se skrytí vládcí dokážou jakýmsi záhadným způsobem vyhnout tomu, aby jejich rozhodnutí měla nezamýšlené důsledky. Dokážou jaksi utvářet svět k obrazu svému a hladce procházejí skrze všechny komplexní vazby společnosti.

Schopnost vytvářet vysněný svět - aniž bychom čelili nezamýšleným konsekvencím - byla srdcem idealizované socialistické budoucnosti Marxe a Engelse. Když se klasičtí liberálové uchýlí ke konspiračním teoriím, připouští tím možnost centrálního řízení a usnadňují našim kritikům z řad socialistů argumentovat, že by se společnost řídila k lepšímu dala. Konspirační teorie patří mezi nejslabší způsoby, jak obhajovat svobodu. Obhájci svobody by měli na víru v konspiraci zapomenout a vrátit se k naší oddanosti rozumu, logice a argumentům založeným na síle spontánního řádu.

Vyšlo v časopise *Freeman*, květen 2010. Steven Horwitz je redaktorem časopisu *Freeman*, profesorem ekonomie na St. Lawrence University v USA a autorem učebnice *Microfoundations and Macroeconomics: An Austrian Perspective*. Přeložil Petr Mach.

Fair...

(Pokračování ze strany 1)

je, když si kupujete pojištění (kde máte o svých rizicích vy lepší informace než pojišťovna), existuje, když si kupujete salám (kde o zboží má více informací prodejce než zákazník) nebo na jakémkoliv jiném trhu, který si představíte. Není to tedy existence informační asymetrie, která odlišuje FT trhy od ostatních. Domnívám se však, že tu existuje značný rozdíl.

Pokud si kupujete např. housku, jsou vaše požadavky z velké míry přezkoumatelné - mluvím např. o výskytu jedovatých látek. Ostatně kvůli tomu tady, alespoň oficiálně kvůli tomu, tady existují úřady jako Česká obchodní inspekce nebo Česká potravinářská inspekce (v očích pravidelných čtenářů *Laissez Faire* půjde však zřejmě o úřady na zrušení). Navíc pekaři housek jsou pod přímým konkurenčním tlakem. Asi žádný pekař by nechtěl, aby o něm konkurence prohlašovala, že housky plete na cigaretovém pra-

chu. Tvrdím, že nepřezkoumatelné vlastnosti (jako dodržování zákoníku práce) spotřebitele nezajímají.

Avšak u FT je situace jiná. Zákazníci poptávají tytéž přezkoumatelné kvality, ale nadto poptávají kvality *ex post* nepřezkoumatelné. Neexistuje způsob, jak zpětně zjistit, zda se na výrobě produktu podílela dětská práce, nebo kolik bylo farmářům zapláceno. Konkurence, pokud existuje, nemá zájem zpochybňovat důvěru vkládanou ve Fair Trade. Zákazníky by to mohlo přivést k nepohodlným otázkám, takže celý FT systém musí zůstat v omertě.

Financial Times (2006) popisuje závažná porušení FT pravidel: Farmáři neobdrželi svou minimální mzdu, necertifikovaná káva byla prodávána jako certifikovaná a některé plantáže byly nalezeny v chráněných deštných pralesích. Minimální mzda v Peru byla v té době 11,20 soles na den. Na čtyřech z pěti farem, které list navštívil, dostávali dělníci méně než 10 soles na den. Představitelé FT se k problému odmítli postavit čelem.

Není mi znám žádný způsob, jak tuto informační asymetrii překonat. FT firmám

sice nelze upřít jistou minimální snahu o vyřešení tohoto problému (Fair Trade cestování, certifikace oddělená od inspekce, licencování velkým firmám), ale pokud tuto snahu domyslíme do důsledků, zjistíme, že pravděpodobně nemůže fungovat.

Co se nákupu této „sociální spravedlnosti“ týče (čtenář Hayeka promine), dojdeme k závěru, že zákazníci z bohatého severu, kteří dobrovolně platí větší peníze za pochybnou FT kávu, jsou nepochybně altruisté a stav farmářů na jihu jim skutečně leží na srdci (nejspíš se u nich neprojevuje ani tzv. Veblenův efekt, tedy že by kupovali drahé zboží z prestižních důvodů). U prostředníků - jako jsou FT obchody, certifikační a dohledové autority nebo FT popularizátoři - nelze jednoznačně rozhodnout. Existují mezi nimi altruisté i egoisté.

Největšími světovými producenty kávy jsou Brazílie následovaná Vietnamem, Kolumbií a Indonésií. Největšími světovými konzumenty *per capita* jsou potom s velkým náskokem Finové, následovaní Nory, Islandany a Dány. Z tabulek je jasné, že

kávu od farmářů z jihu nakupují bohatší spotřebitelé ze severu.

Jak už jsme si řekli, vyšší cena vede k nadprodukcí. Zaručená cena potom zamlžuje komparativní výhody a dělá výrobce z jihu závislími na této formě rozvojové pomoci. Yanchus a Vanssay (2003) tvrdí, že než takováto nestandardní forma rozvojové pomoci by lépe pomohla klasická rozvojová pomoc. Čtenářům LF dobře známý Mojmir Hampl (2009) přesvědčivě argumentuje, že ze všeho nejlepší je volný obchod. Z dlouhodobějšího hlediska by tedy pro jižany bylo nejlepší prodávat svoji kávu jako běžnou tržní komoditu.

FT výrobci mají zakázáno, aby na jejich farmách pracovali děti. Dětské práci se ve své bakalářské práci věnuje můj spolužák David Dolejší (2010). Stručně (a trochu nepřesně) lze říci, že děti nepracují na farmách z plezíru, ale protože je to jejich nejlepší příležitost. Pokud jim tuto možnost zakážeme, určitě si tím nepolepší. Lze ocitovat Lidské jednání od Ludwiga von Misese: „Je překrucováním skutečnosti tvrdit, že továrny odvedly hospodyně od výchovy dětí a z kuchyní a děti od jejich her. Tyto ženy neměly co vařit a čím krmit své děti. Tyto děti žily v nouzi a hladověly. Jejich jediným útočištěm byla továrna. Doslova je zachránila před smrtí hladem.“

Zajímavým fenoménem je prodej FT produktů konečným zákazníkům za nižší než tržní cenu. Zatímco čeští propagátoři FT nepřijímají podobné praktiky s nadšením, certifikační autorita to vidí přesně naopak a říká, že to je jenom dobře, protože si tak FT produkty koupí více lidí.

Poslední zajímavou kapitolou, kterou jsem se ve své práci zabýval, je Fair Trade ve veřejné volbě. Vše začalo v nizozemské provincii Groningen, kde se úřady rozhodly na-

kupovat jediné FT kávu, a to za situace, kdy veřejný dluh Nizozemí činil 45,5 % HDP a od té doby rostl na 60,9 % (Eurostat). Společnost Douwe Egberts dala záležitost k soudu, který prohrála. Soudce odůvodnil svůj rozsudek mimo jiné tím, že každá firma se může stát certifikovaným prodejcem FT, takže rozhodnutí úřadů není diskriminační. Vzato ad absurdum, pokud by se všechna káva prodávala jako FT, nebylo by možné stanovit FT cenu, která se odvozuje od ceny běžné kávy stanovenou přírůžkou.

Skotsko a Wales propagovaly a propagují FT v kampaních placených z veřejných rozpočtů a tak jako v Groningenu mají úřady nakupovat pouze FT kávu. V roce 2007 byla vláda Jejicho Veličenstva kritizována parlamentním výborem za malé prosazování FT – to bylo v době, kdy britský veřejný dluh činil 44,7 % HDP a vyrostl k 68,1 % v roce 2009 (Eurostat).

Důvtipného čtenáře samozřejmě nepřekvapí, že ve FT oblasti se angažuje také Evropská Unie na všech úrovních. Od roku 1994 vydá téměř každoročně některý z orgánů rezoluci nebo doporučení k podpoře FT.

Evropská unie by ale samozřejmě udělala pro rozvojové země nejlépe, pokud by odstranila celní a jiné překážky obchodu. Předpokládám nicméně, že vysvětlovat tuto trivialitu čtenářům Laissez Faire by bylo nošením sov do Atén. Pokud by se pře-

jen našel nepozorný čtenář, který nezná škodlivost celní politiky, musím ho odkázat na Bastiatovu *Petici výrobců svíček* (LF listopad 2008).

Jak vyplývá z teorie veřejné volby, politici jsou egoisté. Jsou egoisté i v prosazování FT – chtějí před voliči ukázat, jak jim jde o blaho třetího světa.

Co říci závěrem? Přestože zejména na straně zákazníků je Fair Trade altruistickým jevem, vychází při důkladné analýze najevo, že spíše než projektem na spasení světa je projektem, který musí selhat.

Pro detailnější analýzu FT doporučuji svoji bakalářskou práci, jež je možno zakoupit na Amazonu pod názvem *Fair Trade: Altruism, or Egoism?* Přímý odkaz: <http://fairtrade.jdem.cz/>

Zdroje:

Berndt, Colleen E. H. „Does Fair Trade Coffee Help the Poor?: Evidence From Costa Rica and Guatemala.“ *Mercatus Center, George Mason University*. June 2007.

Dolejší, David. *Dětská práce – současnost a historie*. Prague: University of Economics, Prague; Department of Institutional Economics, 2010.

Economist, The. „Special Report: Voting with your trolley – Food politics.“ *The Economist*, December 07, 2006, Special Report ed.: 81.

Financial Times. „The bitter cost of ‘fair trade’ coffee.“ *Financial Times*. Edited by Hal Weitzman. The Financial Times, Ltd. September 08, 2006.

Hampl, Mojmir. „Proč pomoc nepomáhá?“ *Rozvojové země: Potřebují pomoc, nebo volné trhy?* Praha: CEP, 2009. 25–29.

Mises, Ludwig von. *Human Action: A Treatise on Economics*. Yale University Press, 1949.

Yanchus, Dennis, and Xavier de Vanssay. „The Myth of Fair Prices: A Graphical Analysis.“ *The Journal of Economic Education*, Summer 2003: 235–240.

Autor je studentem Národohospodářské fakulty VŠE a členem republikového výboru Strany svobodných občanů.

Ostrov Svatého Bartoloměje vystoupí z EU

Ostrov Svatého Bartoloměje žádá vystoupení z EU. Svatý Bartoloměj je karibský ostrov, který je zámořským územím Francie a jako takový je součástí Evropské unie. Ostrov má 8 tisíc obyvatel, Francie jej jako kolonii koupila od Švédska v roce 1878.

Svatý Bartoloměj dal Francii na vědomí, že vyhlásí nezávislost, pokud mu Francie nedojedná vyvázání z Evropské unie. Svatobartolomějský parlament hlasoval

o vystoupení z EU 8. října 2009 poměrem 17:1 po té, co v posledních volbách získala 16 z 19 křesel strana *Saint-Barth d'abord!* („Svatý Bartoloměj na prvním místě!“)

Francie nechce přijít o své imperiální „zámořské území“, tak požádala 29. října 2010 Evropskou radu o vyvázání Svatého Bartoloměje z EU.

Informace o vyvázání Ostrova Svatého Bartoloměje z Evropské unie měla zatím zůstat utajena, aby nepodnítila další zá-

jemce o vystoupení. Časopis Laissez Faire má ale k dispozici záznam, který svědčí o tom, že jednání proběhlo.

Francie požádala v souladu s článkem 355, odst. 6 Smlouvy o fungování EU o změnu statusu ostrova na „přidružené území“. Ten říká, že „Evropská rada může z podnětu dotyčného členského státu přijmout rozhodnutí, kterým se vůči Unii mění status dánské, francouzské nebo nizozemské země nebo území ... Evropská

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 777 848 037, smetka@nechtenasbyt.cz. Redakční rada: Petr Mach, Radim Smetka, Jaroslav Bachora. Internetový archiv: <http://www.nechtenasbyt.cz>. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597

**Inzerce v Laissez Faire
kontaktujte Radima Smetku
tel.: 773 697 986
smetka@nechtenasbyt.cz**

rada rozhoduje jednomyslně." Prezident Sarkozy členům Rady sdělil, že „důvodem žádosti o změnu statusu je obtížná implementace evropských norem na malém území ostrova“.

Evropská komise se k požadavku vyslovila a navrhla Francii sepsání dohody mezi Francií a EU o vystoupení Svatého Bartoloměje z EU. Evropská komise chce, aby euro zůstalo oficiální měnou na ostrově. S tím nejspíš budou Bartolomějci souhlasit, protože beztak se na ostrově používá z velké části neformálně antilský gulden.

Jestli se neobjeví žádný zádrhel, rozhodne o vyvázání ostrova z EU Rada na svém prosincovém zasedání. Je to poprvé, kdy časopis Laissez Faire doporučuje premiérům hlasovat na Radě „pro“.

Svatý Bartoloměj tak získá stejný status jako Nizozemské Antily či britské Bermudy, které sice formálně uznávají nizozemskou

resp. britskou královskou moc, de facto ale mají legislativní nezávislost. Svatý Bartoloměj tak má šanci být dalším daňovým rájem v Karibiku, územím, které nebude podléhat svazujícím pravidlům EU. Ostrov má již dnes vyšší HDP než kontinentální Francie. „Chceme být svobodným bezcelním přístavem, což je naše dědictví z doby, kdy jsme patřili pod Švédy“, uvádí se v rozhodnutí Svatobartolomějského parlamentu.

V minulosti opustilo Evropskou unii Grónsko v roce 1982. Stejně jako Svatý Bartoloměj nebylo Grónsko smluvní stranou Evropské unie a vystoupení z EU mu vyjednálo Dánsko, jehož bylo Grónsko kolonií. Příklad Svatého Bartoloměje může brzy následovat souostroví Alandy mezi Švédskem a Finskem, které je autonomní oblastí Finska. (pm)

- komerční analýzy • ekonomické studie
 - ekonomické dopady legislativy
- Ing. Petr Mach, Ph.D.**
tel.: 603 228 753

Nakladatelství **C.H. BECK**

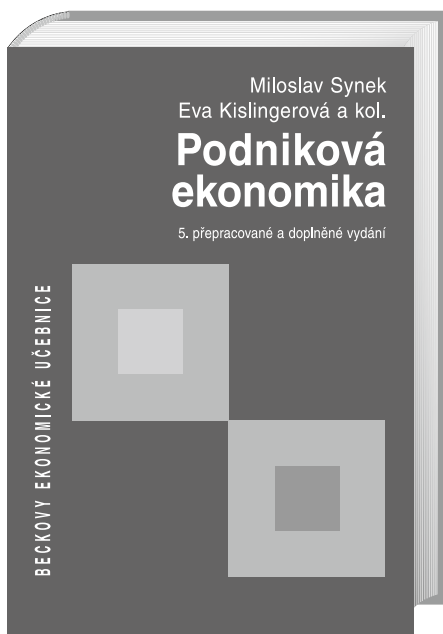
MILOSLAV SYNEK, EVA KISLINGEROVÁ A KOL.

Podniková ekonomika

5. přepracované a doplněné vydání

Vázané, 528 s., obj. č. EU 48, ISBN 978-80-7400-336-3 • 850 Kč

- Vývoj podnikové ekonomiky
- Efektivnost podniku a její základní kategorie
- Majetková a kapitálová výstavba podniku
- Činnosti podniku a jejich řízení
- Financování podniku
- Bankovní podniky
- Drobné podniky a živnosti
- Podniky s mezinárodní účastí
- Ekonomika neziskových organizací
- Stručný výkladový slovník

Publikaci lze objednat s 5% slevou v e-shopu na adrese www.beck.cz, nebo písemně na adrese: Nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1
tel.: 225 993 959, fax: 225 993 920, e-mail: beck@beck.cz

NOVÝ PORG GYMNÁZIUM

Nový PORG – gymnázium

Pod Krčským lesem 25, Praha 4
tel.: 777 019 191
www.porg.cz

Přijímáme studenty z 5. tříd ZŠ.
Uzávěrka přihlášek je 6. dubna 2011 ve 12 hodin.

- česká škola pro česky mluvící studenty s výukou řady předmětů v angličtině
- kvalitní učitelé z anglicky mluvících zemí
- plánované zakončení studia mezinárodně uznávanou zkouškou i českou maturitou
- široká nabídka sociálních stipendií i pro rodiny s průměrnými příjmy

DNY OTEVŘENÝCH DVEŘÍ
24. listopadu 2010,
12. ledna a 2. února
2011 vždy středa
od 17 hodin

PORG LIBEŇ

PORG – Libeň

Lindnerova 3, Praha 8
tel.: 608 223 208
www.porg.cz

Přijímáme studenty z 5. tříd ZŠ.
Uzávěrka přihlášek je 6. dubna 2011 ve 12 hodin.

- osmileté gymnázium s devatenáctiletou tradicí
- škola s rodinnou atmosférou (jen 192 studentů)
- vynikající úspěšnost absolventů při zkouškách na žádané VŠ
- škola připravuje studenty k mezinárodním jazykovým zkouškám CAE, ZD a DELF
- rozsáhlý mezinárodní program – mj. rok studia v zahraničí na partnerských středních školách

DNY OTEVŘENÝCH DVEŘÍ
23. listopadu 2010,
11. ledna a 1. února
2011 vždy úterý
od 17 hodin

Těšíme se na Vaši návštěvu!

Mgr. Václav Klaus
ŘEDITEL ŠKOLY

PORG Ostrava otevírá základní školu a osmileté gymnázium v září 2011.